

מקורות פרשת ואתחנן תשפ"ד יסודות מצוות כיבוד הורים

ל'א תחמוד' ואילו בשנית נאמר עוד 'ל'א תתאוה'.

כלי יקר שמות כח: יצאו מפרשי התורה ללקוט טעמים מפוררים ולא מצאו דרך אחת אשר תספיק לכל הספיקות הנזכרים, הלא קרוב לשמוע הצעה אחת קצרה לקוחה מדברי חז"ל 'שחזר הקב"ה על כל האומות לקבל התורה ולא רצו לקבלה: עשו בעבור לא תרצח, ישמעאל בעבור לא תגנוב ועמון ומואב בעבור לא תנאף ... ועל כן נמצאו כל השינויים הללו בין דברות ראשונות לאחרונות, כי הדברות הראשונות נאמרו בלשון אשר השמיע ה' לכל האומות ... ואילו היו האומות רוצים היו מקבלים גם המה עליהם ועל זרעם כל הדברים אשר צווה ה' לישראל.

3. **דברים ה'כ:** שמור את יום השבת לקדשו, כאשר צוך ה' אלוך - **רש"י:** קודם מתן תורה במרה.

ה'טז: כבד את אביך ואת אמך, כאשר צוך ה' אלוך - **רש"י:** אף על כיבוד אב ואם נצטוו במרה.

כתב סופר ואתחנן: מדוע נאמר 'כבד את אביך כאשר ציווך ה' וברש"י: 'שציווך במרה? ומדוע בשאר דברים אינו כתוב איפה נצטווה? אלא הרבה טועים דהטעם לכבד הורים משום הכרת הטוב, אבל אם לא גדלוהו אינו מכבדם. לכן נאמר 'כאשר ציווך במרה', שלא היו סמוכים על שולחן אביהם, כי המן ירד מהשמיים ולא היו צריכים למלבושים, אלא רק **כמצווה בלי סיבה**.

ליקוטי שיחות ה'160 ובהערות שם: חיוב כיבוד אב נמצא כבר אצל בני נח, משום שהוא דבר שנוגע ביישובו של עולם, כמובא בירושלמי מסכת פאה שיסוד חיוב כיבוד הורים הוא **פריעת חוב** של הילד כלפי הוריו. ולכן לשונות רש"י לגבי כיבוד הורים לפני מתן תורה הוא 'כיבוד אב' ולא **מצוות** כיבוד אב, שכן הכיבוד הוא רק פרט בחיוב עשיית 'דינים' לתיקונו של עולם. ואולם ב"מרה" קיבלו ישראל את מצוות כיבוד אב **כחיוב ישיר בפני עצמו** (בין יהודי לקב"ה).

קידושין לב: נאמר 'כבד את אביך ואת אמך' ונאמר 'כבד את ה' מהונך' - **השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום**. נאמר 'איש אמו ואביו תיראו' ונאמר 'את ה' אלוך תירא' - **השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום**.

שם לאב: רב יוסף שהיה שומע קול צעדי אמו אמר: אקום מפני **השכינה**. אמר ר' יוחנן [שהיה יתום מאביו ואמו]: אשרי מי שלא ראה את אביו ואמו, שקשה מאד לכבדם כראוי.

1. **קידושין לא ורש"י:** תני אבימי בריה דרבי אבהו, יש מאכיל לאביו פסיוני (עוף שמן) וטורדו מן העולם (שנענש עליו, שמראה צרות עין על סעודתו), ויש מטחינו בריחים (מלאכה קשה) ומביאו לחיי העולם הבא (שמכבדו בדברו דברים טובים וניחומים ומטיל עליו המלאכה בלשון רכה, שהיא צורך השעה ואינן יכולין להתפרנס בלעדי יגיעה זו. ובגמרת ירושלמי גרס מעשה בשניהם: מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני, פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה? אמר לו סבא מה אכפת לך, לעוס ואכול. ושוב מעשה באחד שהיה טוחן בריחים והיה לו אב זקן ושלח המלך להביא אביו לעבודת המלך. אמר לו בנו, אבא, טחון במקומי ואני אלך תחתך לעבודת המלך שאין לה קצבה).

הראשון לציון הרב יצחק יוסף, קובץ עין יצחק 117: האם יש מצווה לכבד הורים רשעים, שמחללים שבת בפרהסיה, עוברים כל עבירה ואינם מביעים הערכה לדרך בה בחר הילד?

הרב יצחק זילברשטיין, קונטרס בעניין פגיעה בהורים לצורך הצלה: סטודנטית פנתה לטיפול פסיכולוגי בשל דיכאון וחרדה בחברת אנשים. היא גילתה למטפל כי אביה פגע בה באכזריות והיא פיתחה גישה האשמה עצמית, שהיא עוררה את יצרו, וכדי לתקן את חטאה נעשתה אנוקטית. מגמת הטיפול הפסיכולוגי היא להוציא אותה מעמדת שותפה לדבר עבירה ולהבהיר שהיא קרבה, לעורר אותה לעמוד על שלה ולהיות מודעת לכעס, לזעם ולשנאה שהצטברו בה כלפי אביה.

השאלות הן: א. האם מותר להציף במודעות המטופל את אשמת האב ולגרור לו שנאה כלפיו, שלא ירצה לכבדו ויזלזל בו ויקללו? ב. האם המטופל חייב בכבוד אביו לאחר שלמד על עוולותיו?

2. **פרשת יתרו:** זכור את יום השבת לקדשו ... **כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ... וינח ביום השביעי:** כבד את אביך ואת אמך **למען יארכון ימך:** לא תחמוד בית רעך.

פרשתנו: שמור את יום השבת... וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלוך משם ביד חזקה ובזרע נטויה, **על כן צוך ה' אלוך** לעשות את יום השבת: כבד את אביך... למען יארכון ימך **ולמען ייטב לך:** ולא תחמוד בית רעך **ולא תתאוה בית רעך.**

אבן עזרא שמות כה,א: קראנו זו הפרשה ד'ישמע יתרו' ראשונה ופרשת 'ואתחנן' שניה וראינו **שינוי בכל מקום**. בראשונה כתוב 'זכור' ובשנייה כתוב 'שמור' ... בראשונה כתוב טעם שבת, 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ', אך הפסוקים אינם כתובים בשנית אלא טעם אחר: 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' משם'. בראשונה שכר מצוות כיבוד אב ואם - 'למען יארכון ימך' ואילו בשני הוסיף 'ולמען ייטב לך' ... בראשונה כתוב